

1315

פרדס קרל (ס"א) 18/ב'

מישיבת ועדת העבודה
שהתקיימה ביום ב', יב' בשבט תשי"ז - 14.1.1957

נוכחים:

- ע. גוברין - היו"ר
- מ. ארם
- ב. הרמל
- א. וילנסקה
- א. כהן
- ח. טגורי-כהן
- מ. קלמר
- י. קרגמן
- י. ריפתין
- א. סוסטק

מוזמנים:

- מ. נמיר - שר העבודה
- מ. עילם - מנהל כללי משרד העבודה

סדר-היום:

שאלות האנטלה.

הישיבה נפתחה בשעה 10.45.

- - - -

היו"ר ע. גוברין:

אני פותח את הישיבה.

אני רוצה למסור אינפורמציה על פגישה שנערכה ביוזמתי אתמול, ואבקש מכם יפוי-כוח כדי להמשיך בבירור הזה.

קיבלתי אתמול לשיחה את מזכיר הסתדרות פועלי הבנין, מר פלכסר, את יו"ר ארגון הקבלנים הפרטיים מר גולדשטיין, ומר פינקרט המזכיר שלהם. לדבריהם הם מרכוזים בערך בין 15 - 20 אלף חדר לשנה בבניה הפרטית. כיום, היות ויש האטה בבניית הדירות, רוב הקונים על פי רוב קונים את הדירות אחרי שהן כבר מוכנות. משום כך כל ענין האשראי מצלם החריף.

הם נעזרו על-ידי הממשלה בכמה דברים: הם קיבלו ברזל בקרדיט ל-20 חודש; מלט ל-6 חודשים. ההסכם עם האוצר או עם חברת השילומים, בענין המלט, מטתיים החודש. הם ביקשו שאני אתערב, ושהסכם זה יימשיך. הסדור הוא על 400 טון לחודש.

לדבריהם הם מעטיקים כיום 8000 - 10,000 פועלים בבנין, אבל הם לא אחראים על המספר הזה. הם מודים שכ-2000 פועלי בנין נפלטו. אם הם יקבלו עוד מיליון אחד קרדיט, הם מוכנים לקבל על עצמם להעטיק עוד 500 - 1000 פועלים. היו ביניהם חילוקי דעות לגבי המספר. שאלתי אותם אם אפשר לעשות איזה סידור בדומה לתעשייה, שבשעתו ביוזמת ועדת העבודה משרד העבודה ביצע זאת בשיתוף עם משרד המסחר והתעשייה, הוקמה ועדה משותפת, של קבלנים של הסתדרות פועלי הבנין, משרד העבודה - ושהם יתחילו לבדוק מה האפשרויות - אז בא-כוח ארגון הקבלנים אמר שהוא מבקש עוד שהות להתקשר עם הסניפים ויתחיל לבדוק את התכניות וההזמנות שבידי הקבלנים, ואז הוא יוכל לתת תשובה. זוהי בערך תמצית השיחה שהיתה לי אתם.

שר העבודה מ. נמיר:

הם לא סיפרו שבהמלצתנו הם קיבלו חצי מיליון לירות קרדיט מבנק ישראל?

היו"ר ע. גוברין:

הם אמרו שקיבלו מהממשלה ברזל, מלט וחצי מיליון לירות.

מה שאני מבקש עכשיו הוא יפוי כוח לשני דברים: (א) לבוא בדברים עם המוצר על הטשכת ההסכם על המלט; (ב) לקבל מהם את החומר הדוקומנטרי, פרטים על האפשרויות להרחבת התעסוקה, ואז הוועדה תדון על כך אם ענין הרחבת האשראי הוא ענין קונקרטי.

ב. הרמל:

זו אינפורמציה טענינת. אבל יחד עם זאת הייתי מציע שהוועדה תטמע סמקור ראשון, סבא-כוח התעשייה, הבנין ואולי גם החקלאות. עשינו זאת פעם לפני שנה או שנתיים. אנחנו רוצים לשמוע אינפורמציה יותר רחבה ויותר מדוייקת. לי נדמה שבמצב הקיים זה כדאי מאד, נוסף למה שאנחנו שומעים מהמטרדים הממשלתיים - לשמוע את באי-כוח כל אותם הארגונים שבתנאים מסוייפים יכולים אולי לדאוג להרחבת התעסוקה, וייתכן שוועדת העבודה תוכל בפניה לשר המוצר להאריך את הקרדיט של הבלו למלט, אלא אולי גם תוכל להשיג דברים אחרים.

ג. דיפתיון:

אני מקבל בברכה את דברי יו"ר הוועדה בקשר עם הפעולה שעשה, ובהחלט מוכן לתת לו יפוי-כוח להמשיך בה. אני רק חושב שאנחנו צריכים לשמוע על ענין הבניה באופן יותר כולל. כאן מדובר על בניה פרטית. יש לא רק בניה פרטית, יש גם שאלות אשראי לא רק מצד הקבלנים האלה. אינני אומר זאת בניגוד לפעולה שנעשתה, אבל צריכה להיות בענין זה פעולה כוללת. ולכן לגבי ההספק, רצוי שהיו"ר יביא לנו סקירה יותר כוללת.

דבר שני, בקשר עם ענין האשראי. זוהי אחת השאלות החשובות ביותר. אני חושב שבשל הצורך שתוקם בכנסת אולי ועדה מסותפת של ועדת הכספים, הכלכלה והעבודה, שתפקידה יהיה ללחוץ בכיוון של אשראי יצרני באותם השטחים שזה נוגע לדבר. יש פה כמה סקטורים: תעשייה, חקלאות, בניה - ואני חושב שיש צורך בוועדה כזו בכנסת.

אשר להספק הבירור, אני מציע שאנחנו נשאף לקבלת מסקנות ונקדים את קבלת המסקנות אולי גם לשמייעת כמה מומחים, כי יש סכנה שאחרת הדיון בוועדת העבודה יהיה כה יסודי שלא תהיה לוועדת העבודה השמעה על מהלך העניינים עצמם.

ד. מגורי-כהן:

בעיית התעסוקה אינה בעיה של חודש או חודשיים, אלא בעיה קשה לטווח יותר ארוך. היה רצוי שבטעם את כל הגורמים, לא רק את הקבלנים, אלא גם סקטור אחר שעוסק בבנין וגם בתעשייה. אולי תוך מהלך הדיונים יתעוררו שאלות ותשובות ויתברר שיש תקלות אחרות במקומות אחרים.

ה. גוברין:

אני רוצה להציע הצעה לסדר, חשבתי לערוך את מהלך העבודה בוועדת העבודה כך: (א) לקבל מסקנות לגבי הרוחק הנוכחי, הרגעי בתעסוקה. בירתתי את הענין עם הקבלנים הפרטיים כי ראיתי בזה דבר שהשעה גרמה. (ב) חשבתי שאולי עוד היום נסיים את הבירור על המצב הנוכחי בתעסוקה, גייש לקבלת מסקנות ונגיד לכנסת שאנחנו רואים את המסקנות האלו כזמניות. אחר כך נגייס את כל הגורמים במשק, וננסה לבדוק את מצב התעסוקה במדינה לא לטווח קצר, כי אם לתקופה יותר ארוכה.

ו. קלטר:

כסובן שיש לנו פה שני דברים: טווח קצר וטווח ארוך. אולם נדמה לי שאם אנחנו אומרים טווח ארוך, אין זה אומר לגמור את הענין הזמני ואחר כך ניכנס לדיון ונזמין אנשים ובטעם. אני חושב שכל ענין התעסוקה יש לו קשר אמיץ עם התקציב. ומה שלא נעשה בשבועות האלה, לא נספיק, כי עוד מעט ויהיה הדיון על התקציב. שמענו על כך דברים ברורים משרד העבודה. זה קשור ב-4.5 מיליון לירות, והשר עומד על כך במשא ומתן עם שר המוצר, שר המוצר מסכים לתת יותר סמחצית. אני חושב שמשרד העבודה עושה שגיאה אחת שאין הוא מסתף את ועדת העבודה בקשר עם התעסוקה. לו באמת היה דיון בכנסת על עצם הענין, כי המצב הוא באמת קשה, אולי זה היה נותן מסהו. יש כ-40 אלף דורשי עבודה ליום יום, אז ברור שאיננו יכולים לשבת בחיבוק ידיים. לזה צריך היה לבוא הר רחב בתוך הכנסת, וזה היה מדברבן חוגים שונים וועדות שונות לסיים יותר לב למצב של חומר עבודה, ובאמת למצוא דרכים יעילות כדי לחסל אותו. אינני מסלה את עצמי שבאמת נגיע לחיסול כל חומר העבודה, אבל אין להעלות על הדעת ש-40,000 מחוטרי עבודה נוכל לכלכל על-ידי עבודות

ס.י.

יזומות, עם כל התועלת שעבודות אלו מביאות בסופו של דבר. על כך אפשר לדבר בקטר עם 2000 - 3000 איש, אבל לא נוכל להעסיק בהן רבבות אנשים. ולכן אני אומר ש'לו היינו מזעזעים את כל החוגים האלה, היינו יכולים להתקרב לפתרון.

דיברו פה על בניה. אשר סבר הוועדה ריפתין שנקיים ועדה מטותפת לבעיות אשראי יצרני. אתה מיד תפגוש בחוג גדול שיגיד: בנין זה לא דבר יצרני, לזה לא צריך להקדיש כספים. וזה הולך ומשתרש. דעה זו עושה לה הרבה חסידים, שבתקציב הטרינה לא צריכים להיות כספים בשביל בנין. הענף הזה מפרנס 50,000 משפחות, זה איננו דבר קטן. ואין לנו אפשרות לקחת ענף אחר, ולהגיד: בעביר 20 - 30 אלף איש מענף זה לענף מפרנס אחר. לא עומד מאחורינו ענף מפרנס אחר. ואם לא נסתום את הפירצות בענף הזה, הוא יפלסט עוד אנשים רבים, ואיננו רוצה שאנחנו נזלזל באותם עולים חדשים שעובדים ומתפרנסים היום מעבודות יזומות. אין להשוות אותם עם פועלים וחייקים מוסדניים בענף הבנין, שפתאום ביום בהיר נשאר מחוסרי עבודה ללא כל מסען, ואי אפשר להגיד להם: נשלח אתכם לעבודה יזומה של 12 - 15 יום.

אשר לבניה הפרטית - אני יודע שאם יועמד לרשותם אשראי במידה מספקת, אין ספק שהם יוכלו לקלוט עוד אלפי פועלים. אילו הטמסלה היתה קונה מניות מבנק אפותיקאי בעד כמה מיליון לירות - זה היה יכול לעודד את הבניה הפרטית.

הטמסלה היא היום גורם חשוב בטוק הבניה. וכפרט אם אנחנו רוצים עכשיו לקלוט עליה של 100,000 עולים - לא נוכל לעשות זאת בלי שבנין להם קודם לכן קורת גג.

במפעל החסכון, למשל, הטמסלה ספגה כ-16 מיליון לירות מאנשים חוסכים. היתה תכנית לקדם את הבניה בשנת 1956 ב-2000 לירות. בינתיים היה מבצע סיני, ועכשיו, כשמתכננים את התכנית, מדברים אך ורק על אותן 2000 יחידות ולא יותר. אני יודע שזה הכניס איזה סדק בין החוסכים ויש נזילות. החוסכים מתחילים להוציא את הכסף, כי הם נתאכזבו שהבניה לא החלה עד היום. על-ידי כך אנחנו עושים שתי רעות: אנשים מוציאים את הכספים שלהם ואינם מגיעים לדירה; זה גם גורם לצמצום הבניה, ועל-ידי כך - חוסר עבודה בין הפועלים.

אני חושב שוועדת העבודה צריכה לתת עורף חזק למשרד העבודה. לו הדברים היו נשמעים בין כותלי הכנסת, הרי ודאי משרד העבודה ושר העבודה היו יותר חזקים כלפי אלה שרוצים לצמצם את הענף הזה.

משום כך אני אומר: א) צריכים לדאוג לכך שהאוצר יכניס לבנק אפותיקאי כדי לעודד את הבניה הפרטית; ב) צריכים לראות שמפעל החסכון ילך לפי התכנית. זו גם הכנסה לאוצר.

בנוגע ל-4.5 מיליון הלירות - בתקציב המקורי היו גרסה לי 7 מיליון לירות לעבודות ציבוריות (מר עילם: 11 מיליון). כפי ששמעתי הוצאו כבר 17 מיליון. הכספים הוצאו לפני שזה עבר אישור בכנסת, ועכשיו עוד 4.5 מיליון. מוטב היה להביא את זה באופן ישיר לכנסת. דומני שלפני מבצע סיני שאלנו האם לא כדאי שוועדת העבודה תיכנס למשא ומתן עם שר האוצר, אז מר עילם אמר שמתקיים משא ומתן שקט.

שר העבודה אמר שהוא מתכנן עכשיו תכנית לשווח ארוך. כבר אמרתי בהתחלת דברי: כל תכנית קשורה בתקציב. האם לא כדאי היה ששר העבודה ירצה לפנינו עוד לפני התקציב? מן הראוי היה שוועדת העבודה תשמע על התכנית לפני שבכנסת לוויתוח בכנסת. אין להסתפק רק בוויכוח על עניני התעסוקה. ועדת העבודה היא הנושאת עליה את האחריות הישירה לתעסוקה.

לבסוף אני רוצה להגיד על כתבה שנתפרסמה אצלנו בעתון על מה שמתהווה במילת. אומרים שעובדים שם בבנין בשבת. השאלה היא האם יש היתר על כך או לא, ואם אין היתר - מה עושה שר העבודה כדי לטנוע זאת. ב) כמובן שבשבת מרוויחים פי כמה, אבל ישנם יהודים שאומרים: טלו לכם את הרווח הזה, אני איננו רוצה לעבוד בשבת. קרה מקרה שיהודי אחד

לא בא בשבת לעבודה, אמר לו מנהל העבודה: לא נאת - אין עבודה בשבילך. כך פוטרו שם מספר פועלים. אני חושב שוועדת העבודה אינה יכולה לעבור על כך בשתיקה. אני דורש לבחור ועדה מיוחדת לדבר הזה, ופעם אחת ולתמיד לחסל דברים כאלה.

א. שוסטק: אני גם כן בא למסקנות מהירות למצב הדחוף, ואחר כך דיון כללי לטווח ארוך על בעיות התעסוקה הכללית.

טוב עושה שר העבודה שמהרגע הראשון אינו מסתיר את חומרת המצב. שרת העבודה אמרה תמיד בגילוי-לב שהיא אינה אחראית שבתקציב זה תוכל לפתור את הבעיות. אני לא מסוכנע שכל הממשלה היא בדעה כמו שר העבודה. מבחננו אנשים חיים ויש חילוקי דעות בין אנשים חיים. אני חושב שבחוגים האחראיים למצב יש דעה שחוסר עבודה זה דבר טוב ובריא למסק. שרים בממשלה תמיד אמרו שבמצב כזה של עליה, זה בריא.

השר עשה משהו שלא הסכים לדיון על תעסוקה. לדיון בכנסת יש ערך. אני רוצה לומר שאף פעם לא היה מצב כזה בארץ. אצל העובדה לא היתה הרגשה של שאננות כזו כמו שהיא קיימת היום. פעם העובדים היו מתביישים על כך. בכל חוג היתה הרגשה אחרת. העובד התבייש בפני מחוטרי עבודה. ובכל תקופה היתה איזו תרופה זמנית. היום לא מתביישים. העובדים מקבלים את המסכורת, ודורשים עוד, ולגמרי לא איכפת להם שסספר מחוטרי עבודה הולך טיוט ליום וגדל.

אז יש תיאוריה בארץ-ישראל, תיאוריה של אינפלציה והפשרת הקרדיט. היא מתאימה לגוף שאפשר לרפא אותו באותה תקופה. אבל יש גופים שאינם סובלים את התרופות האלו. הקרדיטים אינם ניתנים בזול, הם יקרים מאד, וזה מדלדל יותר את האוכלוסייה. וכל התרופות שהכלכלנים נתנו לנו בכל מיני שטחים - צמצום הצריכה בכל שטח ושטח - אינן עוזרות. כנראה שלנו אינן מתאימות, וצריך לחשוב על אמצעים אחרים. אני יודע שאילו לא היו קרדיטים כל כך יקרים בארץ, אז גם בבניה ובתעשייה לא היה טחנק כזה, היו מעסקים עובדים, ואז כל השוק וכל הצריכה היו אחרים.

ובכן אני חושב שהפתרונות האלה אינם פתרוניות. טוב שהשר אומר שהוא עכשיו דן בקשר לתכנית תעסוקה לטווח ארוך, והלואי ויצליח.

בינתיים אני רוצה להציע הצעה. אינני יודע אם היא תמצא אוזן קשבת. אני חושב שצריך ליצור מילווה אבטלה, שהוא יגייס 10-12 מיליון לירות. אינני יודע איך להציע לעשות זאת, אם לקחת זאת לפי המפרנסים או כל השלטי מס הכנסה או ביטוח לאומי - אבל שהמוצע יהיה בערך 4-5 לירות לחודש. אני בטוח שכל מי שעובד וכל מי שמתפרנס לא יתחמק, ובכבוד יתן את תרומתו או הלוואתו למילווה גדול במדינה של 12 מיליון לירות מינימום, גומף על מה שיקבלו מהאוצר. בדגש שנחליט על ביטוח אבטלה יהיה על מה לבנות. כולם יודעים שאנחנו הולכים לתקופות קשות, מי יודע איזה לחץ יהיה עלינו. זה יעורר התלהבות, וכל מי שעובד ירצה לתת את תרומתו למי שנמצא עכשיו בטעגל של מחוטרי העבודה. זה לא יכביד על מי שעובד, אם הוא יצטרך לשלם לירה לחודש למילווה זה. אבל לא ייתכן שהציבור כולו ידון ויתחבט בשאלת האבטלה, והשאלה בכל זאת לא תיפתר. אם הממשלה תקבל הצעה זו, אם ועוד העבודה תסליץ בפני הממשלה על כך - אני מסוכנע שאפשר לקבל מיטון מידי ואפשר להתחיל בעבודות מידיות, זה גם יצור הרגשה אחרת בחיי המדינה.

א. וילכנסקה: בתחילת דברי ברצוני להעיר על אחד הדברים שאמר חבר הוועדה שוסטק, על כך שהעובדים אינם מתביישים בפני מחוטרי העבודה. נדמה לי שאלה הם דברים שאינם מתאימים למציאות, וגם אינם מכובדים. העובדים משתכרים מיגיע כפיהם ושכרם מגיע להם. העובדים אינם אחראים על חוסר עבודה, הם גם לא הכתובת שצריכה לפתור את הבעיה. חובתה של הממשלה לטפל בבעיית חוסר העבודה ולפתור אותה.

לעצם העניין. בענין הדיון על התעסוקה ברצוני להציע שהוועדה תציע לקיים דיון במליאת הכנסת על האבטלה, וזאת טכטה

קודם כל ההצעות לסדר היום שהיו לא איפשרו לבטא גם את המצב וגם את ההצעות של הסיעות השונות, וכן לא איפשרו לחשוף את מלוא היריעה. שנית, המטפלה תוכל להיעזר בלי ספק, וטר העבודה יוכל להיעזר בהצעות קונסטרוקטיביות ובריון, על-מנת לטפל בטאלה זו באופן מניח את הדעת. שליטת, אני חושב שדיון במליאת הכנסת יהווה לחץ ציבורי שלא נכון להגדיר אותו כהפגנה, אלא לחץ ציבורי חשוב ויהווה ביטוי לתשומת לב של הכנסת לבעיה חברתית רצינית. כשם שהכנסת מתפנית לדיונים בטאלות אחרות שהן לא פחות חשובות, אני חושבת שיהיה זה נכון שלטרות שאנחנו מתקרבים לדיון על התקציב, הרי שאין סה להיחפז, דיון על תקציב נמשך למעלה מחודשיים, ויהיה זה מועיל לדון במליאת הכנסת על האבטלה. טוב גם שמחוקרי העבודה ידעו שיש הד בקרב נבחרים העם. עצם ההתפנות לדיון היא גם בן ביטוי של תשומת לב רצינית יותר לבעיה.

עכשיו בקשר לחכום שטר העבודה נקב בו בענין עבודות למובטלים. הוא דיבר על כך שמחנהל שטא ומתן על סכום של בערך 4 מיליון לירות. אני רוצה להביע תמיהה לעצם העובדה שהטטא ומתן מתנהל בעצמתיים, ושהוא כרוך בטקלא וטריא כל כך קשים. הרי יש אחריות קולקטיבית בטטלה. טר העבודה וטר האוצר הם חברי אותה מפלגה. אם המטפלה תחליט להתייחס לשאלה זו ברצינות, אם היא תחליט להקציב סכום כזה, לא יהיה צורך בדיונים המטוטכיים ובעיכוב התחלת העבודה כתוצאה מהטטא ומתן. שליטת, מי זה יכול להבין או מי יכול לקבל את הניסוק שמתוך תקציב של למעלה מ-700 מיליון לירות לשנת 1956/57, לא נמצאים 4 מיליון לירות לעבודה? ובתקציב החדש - על אחת כמה וכמה. אין זה יכול להתקבל על הדעת שמסכומים עצומים כאלה המטפלה אינה מוצאת אפשרות להקציב סכום הולם לעבודה למובטלים. המובטלים לא יכולים לקבל זאת והציבור אף הוא אינו יכול לקבל זאת.

סה שנוגע לתופעות הסדאיות בלשכות, אני חושבת שבכונה ההערה שמזכירי הלשכות והעובדים בלשכות עומדים בפני מצב טדאיג ולפעמים גם בפני התפרצויות של טובטלים שמביעים בזה את מצבם הטראגי. בוודאי שזו אינה הדרך, ועובדי הלשכות אינם אשמים בחוסר עבודה. אולם אני רוצה להגיד שיהיה זה נכון להביע גם דעה שלילית של הוועדה בענין התנהגות המטטרה כלפי מפגינים מובטלים. הפגנת מובטלים זו צורה לגיטימית של הכעת דרישה כה חיונית כמו עבודה. סה שצריך לעשות זה ליצור עבודה. התשובה לכך צריכה להיות תשובה ענינית, אלכנטרית: עבודה. נדמה לי שיהיה מן הנכון לחוות דעה שלילית על תגובת המטטרה, שמטטרה של מטפלה כזו פוגשת כך אנשים טרי נפש. המטפלה צריכה לתת עבודה.

אטר לעצם הסכום, הרי טדובר טה על אמצעים טיריים. לא ברור לי טה יהיה מספר המובטלים אשר יועסקו על-ידי העבודות שיושקע בהן אותו סכום טטר העבודה נקט בו. כלומר נטאלת השאלה כטה מובטלים ישארו וטה יהיה אטם. אני חושבת שהוועדה צריכה להביע דעתה נגד קיומה של רזרבה של מחוטרי עבודה, וצריכה להביע דעתה שיש ליצור עבודות לכל הרטוטטים בלשכה. אמרו פה כמה חברי כנסת שיש לחיטות על כך שמיטשו טעונין בקיום מספר מחוטרי עבודה, זו לא טאלה של לחיטות. המדע החברתי מוכיח זאת והכצילות טאטרת שיש גורמים חברתיים והם המעבידים, שמעונינים שיהיה קיים מחנה של מובטלים כדי ללחוץ על הורדת טכר העובדים. זוהי עובדה. אבל הציבור אינו יכול להטלים עם זה. אני מציעה טוועדת העבודה תחליט על הקצבת סכום שיאטטר לתת עבודה לכל הרטוטטים בלשכה.

ברצוני להעיר עוד דבר ולהפנות את תשומת לב טטרה העבודה לצורך לדאוג לבעיית העסקת נשים המתדפקות על דלתות לשכות העבודה, נשים האחראיות לטיפול ולפרנסת משפחותיהן, ואטר אינן יכולות להיות מועסקות בעבודות ציבוריות רגילות שבהן מועסקים גברים. זוהי טאלה חברתית רצינית, ואחוז הנשים בקרב מחוטרי העבודה הוא ניכר. יש חטיבות לכך שמטרה העבודה יטפל ביצירת עבודות טמאיות לנשים הזקוקות לעבודה ושחייבות לפרנס משפחות. אני מצטרפת בטאלה זו לדברי חברת הכנסת אירלסון שהעלתה בעיה זו.

בקשר להצעה על מילווה האבטלה - אני חושבת שיש לסלול אותה. מספיק טטים מוטלים על הציבור, ואחוז המטים בטכרו של העובד עולה על טליט במקרים רבים, והמטפלה צריכה לטמן עבודה ומעסוקה טאותן ההכנסות שהיא טואבת באמצעות המטים הקיימים שהם די גבוהים.

להציע סילווה אבטלה - פירושו להציע כס סוסווה חדש אשר אין לו כל מקום ואין לה כל הצדקה. בדרך זו לא נפתור את שאלת האבטלה, אלא רק נוריד את כוח הקניה של העובדים, דבר שיצמצם את הייצור ובורדאי לא יסייע לאבטלה אלא יגדיל אותה.

שר העבודה דיבר על עבודות שאינן הכרחיות ואסור לא לעשות אותן, אלא שעושים אותן כדי ליצור עבודה סידית. אני מציעה שיעקר תשומת הלב של משרד העבודה תהיה סופנית לעבודות של בגיה, שיכון ופיתוח תעסיות יסוד ופיתוח מקורות עבודה קבועים שיצמצמו את היקף בעיית האבטלה ולא יעלו אותה על סדר היום מחדש.

לשאלת הסיוע הממשלתי. הסיעה שלנו העלתה שאלה של סיוע ממשלתי למחוסרי עבודה לפני זמן רב ובאופן מיוחד בקשר עם הדיון בחוק הביטוח הלאומי. נדמה לי שאם עכשיו התרבה מספר הסיעות שדורשות סיוע ממשלתי, הרי זו תוצאה של לחץ ציבורי מוגדל של מחוטרי העבודה. ודאי שלמת עבודה זה הדבר החשוב, אבל אם הממשלה אינה נותנת עבודה, היא צריכה לתת סיוע. אנחנו מציעים שהוועדה תמליץ בפני משרד העבודה על חקיקה מהירה של חוק לסיוע ממשלתי לטובטלים.

לאחרונה ברצוני לנגוע בשאלה שנגע בה כבר חבר הכנסת אלמוגי. הוא נגע בשאלת הפועלים הערבים שבאים לחיפה ממקומות אחרים, ושלדעתו מחסירים את שאלת האבטלה בחיפה וסביבותיה. ברצוני להגיד שהבעיה של זרימת הפועלים מסביבות של כפרים או עיירות לערים הגדולות אינה ספציפית לערבים. למשל, לתל-אביב או לרמת-גן באים פועלים מביית-דגון ויזור ולוד וסכל מיני מקומות. וכל אחד יודע שבתל-אביב וברמת-גן עובדים לא רק תל-אביבים ורמת-גנים, אלא גם אנשים מן הסביבה. אני חושבת שאין זה מתאים ואין זה נכון. זה מדאיג מאוד להציג כך את השאלה שהפועלים הערבים מחסירים את הבעיה בכך שהם תופסים את מקורות הפרנסה של פועלים יהודים. אם זו שאלה של זרימה ממקומות אחרים, אז זו לא רק שאלה של נצרת ועכו אלא גם של מקומות אחרים. ונראה לי שיהיה זה מן האחריות הלאומית וכן התבונה הכדיגית לא להעלות בעיות כאלה, ויותר מזה: שוועדת העבודה תחווה דעתה נגד הרחבת פועלים בגלל מוצאם הלאומי. זה רע לטובטלים וזה רע למצבנו המדיני וזה לא פותר שום בעיות. הגישה שלנו צריכה להיות גישה מסלכתית-כללית המוסרת שזכות העבודה מגיעה לכל עובד ישראלי - יהודי וערבי.

א. כהן: ברצוני להעיר הערה לדברי חברת הכנסת וילנסקה. היא אומרת שיש תקציב של 700 מיליון לירות, וסדוע קשה למצוא כמה מיליונים כדי לפתור את שאלת האבטלה. אני גם כן אומר שזה נראה לא פרופורציונלי, שלעומת 700-800 מיליון לירות - 4 מיליון מהווים אחוזים אפטיים. אבל אחר כך היא אומרת שאסור להציע אפילו סילווה אבטלה, כלומר שהממשלה צריכה לפתור את הבעיה. אני שואל: מאין לוקחת כל ממשלה כסף כדי לסמן עבודות לטובטלים? - מן התקציב. החלק הארי, חלק עצום בתקציב הוא תשלום בעד שכר עבודה ושירותים. הקטנה ב-5 מיליון לירות פירושה הקטנה בשירותים. האם היא מציעה זאת? היא אינה מציעה זאת, כי כל הקטנה יוצרת אבטלה במקום אחר.

כאן אמרו שאנחנו צריכים להתנגד לתיאוריה שיש ליצור רזרבה של טובטלים. איפה השפיע פעם בארצנו מספר הטובטלים על תנאי העבודה? באיזה בית-חרושת, באיזה משרד, באיזה מוסד? אילו היו מציעים לנו להביא עולים ממזרח אירופה, היינו אומרים להם: תיכנסו ותחכו עד שיווצרו מקומות עבודה. האם זה נקרא רזרבה? האם זה ישפיע על תנאי העבודה? אינפלציה יכולה להרוס.

משרד העבודה הוא משרד מצומצם בהיקפו. הוא אינו אחראי לבניה כולה בארץ, הוא אחראי לתעסוקתם של אלה שדורשים תעסוקה. הוא נמצא במצב די קשה, ואינני חושב שוועדת העבודה צריכה ללחוץ עליו לחץ יותר גדול. אני מבין שכל שר עבודה אינו רוצה להיות שר של חוסר עבודה, אבל שר עבודה זקוק לעזרתה של ועדת העבודה.

השאלה העומדת בפנינו היא כמובן לספק את אותו המינימום שאנחנו חייבים לספק בכל התנאים ובכל מחיר לאותם שמתדפקים על שערי לשכות העבודה. אולי אנחנו צריכים לחשוב פעם על רביזיה בכמה מושגים והשקפות שלנו נוכח הסיכוי הטוב והמעורר של עליה גדולה, ונוכח

ד.י.

הסיכוי הקודר של צמצום ביצירת האמצעים. בדרך כלל בסנוצר מצב של אבטלה בין העונות, היינו סזריקים אמצעים לבניה, לחקלאות, לעבודות עזר, כבישים, ואיך שהוא פותרים את השאלה. במשך שמונה שנים של עליה הסובית לא היתה בארץ שום הפגנה רצינית של לעבים. אבל התנאים נשתנו במידה רבה, ואיננו בטוח שמול עליה גדול שבאה ועוד תבוא, אנחנו נהיה מסוגלים לענות עליה באותן השיטות של הזרמת אמצעים להפעלת עבודות, כפי שנקטנו בהן עד כה.

אין לפני ניתוח של הרכב האבטלה. אבל אני מעיז לחשוב שיתכן שנצטרך לחשוב על ביטוח אבטלה בסובן הקרוב יותר למוסג סיוע, כלומר בתקופת הביניים, בין בואו של אדם ארצה עד אשר הוא ייקלט במקום עבודה יצרנו, עלינו להזרים את מכסימום האמצעים הליקווידיים לקיומו המינימלי.

ענין הבניה. אפשר במיליון לירות לקלוט עוד 500 פועלים, מובן שאסכים לזה. אבל לדעתי זה איננו פתרון, וזהו אחד הדברים שעלולים להתקם בסופו של דבר בכמה דברים חשובים אחרים. למשל, השאלה המרכזית בבניה היא ביסיונו אלה גם האיפה. האם נלך לפי השיגרה של בניה פרטית כדי ליצור צבא מובטלים חדש לאחר שהבניה תיגמר? אנחנו צריכים לחשוב על פיזור האוכלוסיה. לפטשלה יש תכנית מסויימת בנוגע לבניה.

הזרמת כסף לחקלאות - כמובן במידה שזה הוץ חוזר, צריך לעשות כל האמצעים. הדיבורים על עוד אשראי, אלו הן למעשה הצעות למיסון המשק באמצעים פחולים ומלאכותיים שאינם פותרים שום שאלה אלא יוצרים שאלות נוספות. לעומת זאת במצב של עליה גדולה ואבטלה גדלה והולכת, במידה שהמשק יזרים בעזרת כל הגורמים המשלטתיים הפועלים להבריא את המשק, במידה שלא יכולים לקלוט את כוח העבודה - אז במקום מקומות עבודה מלאכותיים הייתי גורס ביטוח אבטלה.

כשאני אומר ביטוח אבטלה, פירוש הדבר שיש פועלים שהיו מבוטחים, הם הפסיקו את עבודתם בגלל האבטלה, או משלמים להם. הכוונה היא לתשלום, סיוע. אין זה אומר שאני מונע מהעולה ללמוד עבודה או ללכת לעבודה. קראתי שהיה סיוע, אבל הוא לא גרם לעצלות. הברירה העומדת בפני העולה החדש המובטל הבא ללשכת העבודה היא לקבל כל עבודה שאני מציע לו בכל מקום בארץ. במידה שאין אני יכול להציע לו עבודה, מדוע לא תהיה אפשרות לתקופת ביניים לתת לו סיוע. במידה והברירה העומדת לפנינו היא: או הורדת רמת החיים של הפועלים, אינפלציה, או המכסימום שאני יכול להציע, עבודה עונתית בכל מקום - הברירה צריכה להיות: סיוע. כמובן שגם אינפלציה תבוא מעצמה, אם נעמוד בפני עליה גדולה ובפני צמצום האמצעים. אבל לפני כן יש לבסות את הדרך הזו. הארגומנט היחיד ששמעתי תמיד היה, שהסיוע ימוע מהאדם לעבוד לעבודה פרודוקטיבית. האם המיסון האינפלציוני הזה של עבודות יזומות שאינן פרודוקטיביות אינו משמש גורם המונע מעבר המשק כולו לפסים פרודוקטיביים?

סכום של 4.5 מיליון לירות כיום יפתור את שאלת התעטוקה ל-10,000 פועלים. אבל העליה זורמת וזורמת. לכן אני אומר, קודם כל במסגרת התקציב - עבודות יזומות, אבל זה לא יספיק. בשלב שני: סיוע ישיר, כדי שמכסימום של כסף יתן לאדם את הלחם.

שך העבודה כ. במיר: השאלה היא אם לתוך התקציב נכניס סכום יותר גדול או יותר קטן לעבודות יזומות.

א. בהו: אני מדבר על שנה שיהיו בה 100,000 עולים. אינני רואה את הפתרון בעבודות יזומות. יכול להיות מצב שגם סיוע לא יענה על השאלות, אז תבוא האינפלציה. אבל היום אני לא אלק ליצור אינפלציה על-ידי בניית דירות. פועל הבניה המאומן או החצי-מאומן הוא לדעתי אלמנט כלכלי סטבילי בעל כוח התמדה. שכר העבודה בשנים האחרונות היה טוב, היתה תוספת לשכר, אבל הבניה אף פעם לא היתה תעטוקה ל-12 חודשים בשנה.

השאלה שאין לסמן זאת. איש אינו מציע להגדיל השנה את הפסים, כי אם נעשה זאת - פירוש הדבר הורדת רמת החיים של הפועלים.

שר העבודה העיר בישיבה הקודמת על תכנית כלכלית רחבה. אני חבר הקואליציה, ובכל זאת עד היום הזה אינני יודע מה הם סדרי שיתוף הפעולה במטולה מבחינת פתרון הבעיות הגדולות של הכלכלה הלאומית. שמעתי משר המסחר והתעשייה תכנית על הקמת 20 בתי-חרושת חדשים, 20,000 פועלים לחמש שנים. זה בוודאי אומר תכנית מסויימת של תעסוקה. יש תכנית במטולה לצורך קליטת עולים במקומות קליטה חדשים, תכנית של בניה רחבה, יש תכנית להגדלת היצוא החקלאי, יש תכנית של התיישבות. כל זה אומר מקומות עבודה חדשים, הכוונת פועלים, יצירת לחץ על הפועלים. היכן המוסד הקובע המתכנן את העדיפויות, העושה חשבון של כוח אדם? יבוא שר העבודה וילחץ עלינו ומנחנו נלחץ לתת עוד 5 מיליון לצרכי תעסוקה. זה יילקח ממקום אחר. אז מה טעם יש לדיונים שלנו פה ולהצעות ולהחלטות על כך וכך מיליונים, ועל עבודות יזומות, אם אינני יודע מהי התכנית הכוללת של המטולה? על-ידי כך שאני בותן 5 מיליון לתעסוקה, הרי במקום אחר אני פוגע, ואינני יודע היכן.

גם הסוכנות צריכה להיות בתוך העניינים, ואני חושש לומר שיש צורך בגורם שלישי. הוועד הפועל של ההסתדרות זוהי חומה שאסור לפגוע בה. אין אתו כל קשר. כאן אני דורש העלאת שכר, כאן אני דורש העלאת תעסוקה והעלאת עליה. בשלוש החוליות דנים באותם הדברים, כל אחד לחוד ללא קשר ביניהן.

לסיכום אני רוצה לומר: עבודות יזומות - במידה איפה שאפשר ליצור אותן, אבל בלי אינפלציה, בלי לפגוע בתהליכים הקונסטרוקטיביים הפרודוקטיביים שנעשים מעצמם במשק. ובשלב שני, אם אין ברירה, אני רוצה לדעת מהו ההבדל מבחינה תקציבית בין סיוע לבין סיכון.

מ. ארם:

בענין אחד אלך בעקבות חבר הכנסת כהן, בענין השני - לא. בישיבה הקודמת השר העמיד את השאלה היסודית. אנחנו פועלים בשני מישורים: טווח קצר, מה לעשות מחר, וטווח ארוך, לתקופה יותר ארוכה.

אנחנו עומדים עכשיו בפני 40,000 מובטלים. אנחנו עומדים בפני עליה גדולה. כולנו נער עליה, עם זאת אנחנו עומדים בפני עובדה שצריך לקבל אותה, שמה שקוראים מענקים מהחוץ - דבר זה הולך ונגמר. ועל זה אנחנו צריכים לבנות.

אני יודע שקיימת תכנית שלפיה אנחנו רוצים עד כמה שאפשר לקלוט לתוך ההתיישבות העובדת הקיימת כ-5,000 איש, 3000 שכירים בחקלאות, 3000 בתעשייה, 3000 בבניה ו-3000 בהכשרה מקצועית. 19,000 יש מיד. ולאחר זאת, אם אנחנו מביאים בחשבון את העליה החדשה, הרי נעמוד בפני 60,000 איש. זוהי הבעיה, ועל כך צריך לתת תשובה.

כאן אני בא לכמה דברים בלתי פופולריים. מבחינה זו אני שותף לחבר הכנסת שומסק על האינפלציה ועל התיאוריות. האינפלציה לא נקבעת על-ידי האסראי. נביח שצריך להוריד את שכר העבודה, נביח שהתפוקה עולה, האם הבעיה הזאת קיימת? - לא. אנחנו צריכים לדעת מה קרה בארץ במשך ארבע שנים, ואל נוציא על עצמנו לעז ודיבה. אינני אומר שלא צריך להגדיל את פריון העבודה, אבל עובדה היא שמשנת 1951 עד 1955 תריון המוצע לעובד עלה ב-30%. יותר מזה השכר של הפועל לא הדביק את התפוקה. אי אפשר להטיל הכל על הגדלת האסראי.

כיצד לקלוט 5,000 פועלים? בלי שיכון אי אפשר לקבל עולים חדשים, פירוש הדבר אסראי לקונסולידציה, פירוש הדבר אסראי להון חוזר, פירוש הדבר שבמקום סובסידיות למוצר ניתן את האפשרויות שהמוצר יהיה יותר זול על-ידי הקלת המסים, ארבונות. למה אני צריך לחכות עד המוצר?

עכשיו אני רוצה לשאול: מדוע לא יכולות להיות חוות חקלאיות?

התעשייה הפרטית נכסלה כשלון חמור מבחינת כושר יכולתה לייצא. אין לי ספק שאנחנו עד עכשיו הטקענו בתעשייה מעט מאוד מההשקעות הכלליות. אינני אומר שלא צריך לתת אסראי לתעשייה הפרטית הקיימת, בתנאי אחד: אם היא סבוכת ליצוא. אבל צריך לבדוק מה הן הוצאות הייצור.

פיזור הבניה וריכוז מפעלי הפיתוח, גם המפעלים
התעשייתיים, מסביב לפיזור הבניה - זו דרך של הכוונה. זה תכנון כסלכתי
של המסק, אין לנו ברירה אחרת.

רציתי לעמוד על מה שאמרו כאן בקשר לכך
שהפועל לא יוצר ואין פיריון עבודה, על כך שעלינו לתת סיוע במקום עבודה
יזומה. חידלו לכם מהדיבור הזה פעם. יש שכר דחק, אבל אין עבודת
דחק. כל עבודה היא עבודה פרודוקטיבית.

אני מציע שהוועדה תתפנה פעם לדון על כל
הבעיה. עלינו לדון על עבודה קבועה טובתחת לאנשים, על ריאורגניזציה
של המסק.

לגבי הפועלים הערבים, מדוע ערבים באים
לחיפה - כי את בצרת לא מפתחים, כי המסגור הערבי הוא מחוץ לפיתוח
התעשייתי. אילו בבצרת היתה מוקמת תעשייה, לא היתה הבעיה הזאת קיימת.
תנסו להקים בכל המקומות מרכזים תעשייתיים, אז הפועלים לא יבואו
למקומות אחרים.

היו"ר ע. גוברין:
נסיים את הוויכוח ביום ד'. עד יום ד'
בשכוע הבא אשתדל להמציא לחברי הוועדה
סטקנות. נגביל את המסקנות לשאלות הדוחקות של האבטלה, ואחר כך
נחשוב על הבעיה השניה.

שר העבודה מ. גמיר:
רציתי להגיד משהו על ענין השבת. קיבלתי
על כך סכתב מחבר הכנסת רפאל, ועניתי לו
שאני חוקר בדבר.

(ב) כאשר מדברים על טווח ארוך, אני רוצה
שהיה ברור לחברים שאנחנו דנים עכשיו מה לעשות עד גמר שנת התקציב,
לא יותר, כי זה דבר דוחק מאד. אחר כך יש שאלת התעסוקה בשנת 1957.
כאשר מדברים על טווח ארוך, ברור שהשאלה לא תיפתר בתקציב של שנת
1957. זו שאלה של ארבע-חמש שנים, שבה משולב ענין התעשייה, ענין
הבניה וענין המסעים החדשים, ענין הרחבת הבסיס החקלאי המעורב שלנו.
אני מבקש להבחין בין הדברים הללו. כשאומרים טווח רחוק, אין פירוש
הדבר שנת 1957.

הישיבה נסתיימה בשעה 13.30?